

Pozorište ipak odoleva

B/C/S transkript

Auljona Kadriu: Zdravo svima i hvala što ste nam se pridružili u novoj epizodi potkasta Konteksti. Vrlo mi je drago što ćemo diskutovati o pozorištu zajedno sa Adrianom Morinom, glumcem i vršiocem dužnosti umetničkog direktora Narodnog pozorišta Kosova, i sa Jetonom Nezirajem, dramaturgom i direktorom Multimedijalnog centra na Kosovu. Hvala vam što ste mi se pridružili, hvala vam što ste u mom društvu.

Počeću sa pitanjem koje je, možda, više komentar, ali će pokrenuti diskusiju. Možda ste vas dvojica proveli život u pozorištu i verovatno da ni u najluđem maštanju nećemo moći da zamislimo distopičniju situaciju u svetu, kao ni predstavu ili film. Zatečeno stanje u pozorištu nije bilo dobro, ali mi se čini da je novonastala situacija proizvela nove probleme u kosovskom pozorištu. Postaviću pitanje i počeću sa Adrianom, a zatim nastaviti sa Jetonom. Gde je pozorište danas, posle višemesečne pandemije?

Adrian Morina: Pozorište je obično poznato po "mestu iza pozorišta", kao adresa je tako poznato već nekoliko godina. Rekli ste da je pozorište zatečeno u lošem stanju. Mislim da je normalno da se o tome mnogo brinemo, ali ova situacija, iliti pandemija, zatekla je celokupan društveni sektor u vrlo lošem stanju i smatram da je ovaj sektor najgore prošao. Jer, on bi trebalo najviše da se bavi ljudskim životima, to jest zdravljem - u pitanju je narušeni sektor koji nikada nije razvijen onako kako bi trebalo. Teške su posledice koje vidimo svakoga dana.

Nije baš bilo takvo stanje da je Narodno pozorište u velikoj meri napredovalo, pa da je tek ova situacija zaustavila njegov rad. Svakako sam ovih poslednjih nekoliko godina radio u Narodnom pozorištu, već pet godina kao glumac. I uvek smo imali probleme u posleratnom periodu, a koji su pratili pozorište kada je u pitanju promena uprave, promene upravnog odbora, uglavnom političkih nameštenika. To je, zatim, rezultiralo dovođenjem politički podobnih osoba u teatar, ali za poslednjih pet godina mogu da kažem da je postojala nekakva stabilnost, jedna vrsta radne atmosfere.

Imamo sastav stalnih glumaca, koji je ranije bio vrlo siromašan ili gotovo nepostojeći. Sada Narodno pozorište ima oko 23-24 stalna glumca i mi smo imali repertoar. Mogu slobodno da kažem da sam u poslednjih nekoliko godina ponosan na rad koji je tamo obavila prethodna uprava. Da, svakako da je i ova uprava ponovo bila predmet nekih politički motivisanih otkaza, što uvek smeta kada sprovodite redovni repertoar, a zatim privremene zamene, kao što sam ja, moraju u vrlo kratkom roku da intervenišu, bez dugoročne vizije. To je uvek teško, jer su u pitanju zakrpe, to nisu kompletne vizije sa četvorogodišnjim mandatom, pa da znate koji vam je cilj za naredne četiri godine, šta želite da postignete.

Dakle, u tom je smislu i rad NPK-a (Narodno pozorište Kosova) prekidano, jer sam ja na trenutni položaj došao početkom novembra. Očekivali smo da ćemo objavljivanjem novih konkursa

dobiti nove direktore. Ministarstvo je odugovlačilo sa namerom da za članove odbora imenuje politički podobne osobe. Skoro uvek je tako.

I mi smo napravili poprilično ambiciozan repertoar, sa pet predstava na velikoj pozornici, četiri na maloj. To smo nazvali pozorištem sećanja, gde smo celokupan repertoar posvetili ličnostima koje su dosta toga uložile u pozorište. Počev od profesora Petrovcija, kome smo posvetili projekat, do Bećira Musliua kome smo, kao dramaturgu, posvetili nešto, a Muharemu Ćeni je posvećen tekst. Dakle, čitav koncept je bio neka vrsta pozorišta sećanja za sve koji su dali izvanredan doprinos, ali koje smo, takođe, zaboravili, jer mislimo da sve počinje od stranaka, da sve počinje sa nama; mi smo došli, istorija počinje sa nama, civilizacija, sve ostalo.

Dakle, ovo je neka vrsta ad-hok koncepta koji smo izgradili sa upravnim odborom. Koncept je zaustavljen zbog pandemije, u martu. Nismo uspeli sa predstavama, jer smo zatvorili vrata.

Pokušali smo da organizujemo zatvorenu premijeru u maju, ali nismo uspeli, jer se institucije nisu otvorile. Zatim smo održali prvu premijeru za ovu godinu, "Buđenje proleća", 12. juna. To se održalo u poluilegalnoj atmosferi, kako bih rekao. Predstavu smo delimično održali u mraku. Ali to smo hteli. Da vratimo volju zajednici i javnosti, pa smo to održali kao premijeru i zatim se provlačilo, posebno ovaj deo, jer nisam verovao u to. Imajući u vidu da je naš kolektivni rad bio vrlo naporan da bismo održali repertoar, jer imamo glumce i radnike u pozorištu koji su zaraženi kovidom.

Kao prvo, nemoguće je održati predstavu bez glumaca. Kao drugo, nemoralno je zameniti glumca zato što je zaražen, i kažem da nas je to sasvim razorilo, posebno u drugom delu godine, kada smo imali predstave. Ipak, trudimo se da sve održimo u životu. Međutim, da budem iskren, nisam ljut, jer kada bi druge institucije funkcionisale kao što bi trebalo, kao švajcarski sat, bio bih ljut ako pozorište ne bi radilo. Pošto su vlada i sve institucije ispod nje u ovom stanju, onda je tako i Narodnom pozorištu.

Jeton Neziraj: Da ne ponavljam sve ove probleme i izazove koje je Adri upravo izneo. Po mome mišljenju, postoje dve utehe koje bi mogle da nam olakšaju dramatičnu situaciju u vezi sa pandemijom. Kao prvo, činjenica da je celokupna situacija sa pozorištem bila vrlo dramatična zbog otkazanih predstava, pa ni repertoar nije mogao da se realizuje. Kada pogledamo u prošlost, onda nam je jasno da je pozorište na Kosovu prolazilo kroz slične dramatične situacije. Dakle, blokirano pozorište, nemogućnost funkcionisanja usled pandemije, ali i nemogućnost funkcionisanja zbog raznih problema; pa i kada su političke prirode. Pre nekoliko godina, nedugo po završetku rata, možda je prošlo godinu dana da pozorište nije moglo da izvede nijednu premijeru ili predstavu, ili je prolazilo po nekoliko meseci zaredom bez predstava, zbog raznih razloga. Na primer, upražnjeno direktorsko mesto, nepostojanje autora, nepoželjni sastav, a isto važi za teatre u drugim gradovima.

Da li ste znali da Gnjilane duži vremenski period nije imalo repertoar? Imali ste i druga pozorišta koja su jedva funkcionisala. Dakle, ovakva distopija, koju sada pominjemo, koju je iznedrila pandemija, jeste neka vrsta reprize, možda ekstremnija forma, ali je to postojalo i ranije. To nas

je pomalo utešilo, ali ne mogu da kažem da nas je zateklo sasvim nespremljene. Dvadeset godina smo se pripremali za ovakvu situaciju. Pripremali u smislu da smo kroz ovo već prošli.

Kao drugo, utešno je i to da se pandemija širi svetom i da se ovo ne dešava samo ovde. Dakle, kada smo shvatili da se slična situacija odigrava svuda po svetu, čak i dramatičnija u nekim drugim mestima. Kada se repertoar u Nemačkoj obustavi, tako se destabilizuju naredne tri godine. Ove godine smo imali dva važna projekta sa dva pozorišta u Nemačkoj. Jedan, koji je trebalo da se održi ove godine, bio je otkazan, preobražen i pretočen u digitalnu formu. Drugi je trebalo da se sprovede za godinu dana, ali su nam oni pisali da će morati da ga otkazu; kada smo pitali zašto, rekli su da je zbog pandemije. Međutim, pandemija se dešava sada, pa kakvi to problemi postoje u 2021? Oni su rekli da je sistem sasvim destabilizovan.

Dakle, ako doživljavamo aktuelne probleme i posledice, oni će se desiti danas, eventualno sutra, ali će biti popravljeni 2021, zbog našeg neplaniranja, dok drugi evropski teatri planiraju na duže staze i ovo je sasvim porušilo njihov sistem, pa oni zaista ne znaju šta da planiraju.

Pored toga, iako smo ovih dana imali brojne probleme, pozitivno je to što smo se mi ovde, ili većina repertoara koje smo imali u proteklim godinama... zadubili smo se u arhive i javnost je jedva čekala da pogleda te predstave. Započet je nekakav ritual: Sada je sedam sati, hajde da idemo na predstavu, ili u Narodno pozorište ili u druga pozorišta.

Dakle, tako se na dobar način nadoknađuju problemi proistekli iz pandemije, dok su brojni evropski teatri, koliko god da su se okrenuli digitalizovanim oblicima pozorišta, pokušali da održe onlajn predstave, ali su bili opkoljeni pravnim zavrzlamama, kao što su autorska prava, a neki su pokušali da dodaju opcije za plaćanje i nisu imali istu fleksibilnost kao mi na Kosovu. Drugi deo se odnosi na to što mi radimo ovde u tajnosti, na Kosovu, ali i u regionu. Činjenica da se ponekad radilo i ilegalno. Adri je spomenuo jednu premijeru...

Adrian Morina: Mislim da je ta premijera, možda tada, da je to bila jedina premijera u Evropi koja je izvedena ilegalno, u mraku, ali naša velika volja da nastavimo sa pozorištem, velika glumačka volja, čak i neka vrsta odgovornosti prema ljudima koji su učestvovali, a to su, uglavnom, nezavisni umetnici sa ugovorima o radu. Oni su nas podstakli da radimo u tajnosti.

Na sličan način smo radili i na drugom projektu, *Povratak Karla Maja*. Nastavili smo sa probama čak i u junu, avgustu, nadajući se da će se pozorište otvoriti, da će ukinuti mere. Dok smo nastavili rad, može se slobodno reći da smo to radili u tajnosti. Niko nas nije ispitivao, radnici pozorišta su skoro pa normalno dolazili na posao, ali nas je sve to održalo živima. Neka želja, naša velika volja, volja zajednice da obavlja ovaj posao, kao i onaj deo preko interneta. Iznenađen sam, jer smo prvo mislili da ova pandemija neće trajati duže od dva meseca. Mislili smo da će nam ponestati predstava, pa smo hteli da omogućimo publici da dođe i gleda ih uživo, jer smo ih pravili za pozorište. Ako ih oni pogledaju kod kuće, kažem to uzgredno, možda ćemo da razmazimo publiku i ona neće više da dođe u pozorište. Upravo suprotno, desilo se nešto sasvim drugo. Mnogi su stupili u kontakt s nama, makar preko stranice Narodnog pozorišta, rečima "Ej, ovo je prvi put da gledam pozorišnu predstavu (smeh), jer..."

Auljona Kadriu: To sam htela sledeće da pitam. Primetila sam to ranije, a vi ste, Adriane, o tome već govorili, o onlajn pozorištu i da bi to mogao da bude idealan način za organizovanje stvari u pozorištu. Ipak, tako je omogućen pristup ljudima koji nikada nisu dolazili u NPK, posebno znajući koliko je pozorištima u drugim gradovima teško da funkcionišu.

Adrian Morina: Ne samo NPK, već uopšte nisu videli nikakvo pozorište, pa su mislili da je to dobra prilika. Nemojmo zaboraviti da je jedna od najgledanijih predstava, oko 67.000 ljudi je gledalo tu predstavu; u pitanju je *I ligu per mend* (Imaginarni invalid). Ako pogledamo sve predstave, jer smo mi, zajedno sa gradskim teatrima, Multimedijalnim centrom, Etno pozorištem u Kukaju, realizovali 56 nastupa za dva meseca, bilo je više od milion gledalaca, a zamislite da u tako kratkom periodu doprete do milion ljudi.

Jeton Neziraj: Zaslužili smo našu 13. platu. Hoću da kažem da je, za glumce i ljude iz pozorišta, neangažovanje traumatična stvar, dok su doktori mogli da se angažuju, novinari su, bez obzira na prepreke, mogli da ostanu aktivni i u kontaktu sa svojom profesijom; državna birokratija, za njih je ovo bilo idealno, jer su mogli da ostanu kod kuće, da ne idu u kancelariju. Tako mislim, možda preterujem. Međutim, što se glumaca tiče, ovo je bilo traumatično, to što nisu bili u kontaktu sa pozornicom, pa čak i to o čemu Adri govori. Ilegalnost je nastala iz nužde, jer su ljudi bili na ivici normalnosti ili su odlazili u Štimlje (gde su smeštene institucije za ometene u mentalnom razvoju).

Adrian Morina: Samo što nismo prešli tu granicu.

Jeton Neziraj: A sada smo stvarno započeli novu predstavu. Glumci su oduševljeni. Emocija koju ranije nisam viđao, ljudi dolaze na predstavu jako energični. Kao da je neko rekao, *hvala na tome što ste ovde*, da smo počeli da radimo.

Auljona Kadriu: Može li ova potencijalna ilegalnost, jer mislim da je NPK osuđeno na ilegalan rad - može li ova ilegalnost da se predstavi kao stav protiv preovlađujućeg nemara, posebno na duže staze? Jer, pandemija je stigla u martu mesecu, a tek je pre mesec dana počelo da se priča o pozorištu i kulturi, o tome da li su okupljanja dozvoljena i o tome da li je kulturni život dozvoljen. Pričalo se o teretanama. Svi su oni važni, naravno, ali nema ničega o teatru. Bila je to neka nema informacija.

Jeton Neziraj: Ako mene pitate, prvi segment pandemije, kada su mere i lokdaun uvedeni, činjenica da je sve podjednako važno za sve ljude, svi su razumeli situaciju. To će reći da su službenici iz ministarstva isti ljudi kao i mi. Čak ni oni nisu imali pristup institucijama i nije se očekivalo da "ostanemo kod kuće", a da neki od njih idu na posao, pišu dokumenta i prave strategije.

Međutim, ova situacija se nastavila i mi smo se mobilisali kada su počeli da otvaraju sportske objekte, teretane, robne kuće. Tada smo shvatili da niko ne obraća pažnju na nas, a druga stvar je ta da vi živite ovde i znate da se na kulturu nikada nije obraćala pažnja. Dakle, počeli smo da

se mobilišemo i vršimo pritisak, pa je, posle presije, teatar otvoren. Nevažno da li je veliki ili mali pritisak, on je imao svoj glas, ujedinjeni glas.

Nije u pitanju samo Narodno pozorište ili gnjilanski teatar, ili Multimedijalni centar, već velika grupa pozorišnih institucija koje su funkcionisale i iznele svoje zahteve, iste zahteve upućene vladi, pa je ta kampanja bila uspešna. Jedan Francuz mi je pre neki dan pisao i rekao da oni organizuju sličnu kampanju. Pitao me je koje smo alatke koristili za postizanje cilja.

Adrian Morina: Mogli bismo da ih edukujemo.

Jeton Neziraj: Ne, dao sam mu neke ideje, a za ostatak sam mu rekao da mi piše službenim putem. To se plaća.

Adrian Morina: Plaća se. Da spomenem da sam se brinuo za naša prava otpočetak. Imao sam jedno lično iskustvo. Pandemija me je zatekla u Švajcarskoj, gde sam radio na jednom projektu. Tamo sam otišao protekle nedelje, Jeton je napisao tekst sa mešovitom ekipom umetnika iz raznih evropskih država. Vraćao sam se sa sasvim drugačijim iskustvima, gde su u roku od nedelju dana ispoštovali ugovor koji smo potpisali godinu dana ranije. Iako mi je to bilo vrlo čudno, radili smo nedelju dana i na to nismo navikli. Očekivao sam da će me pozvati ujutru i reći: Hvala vam mnogo.

Jeton Neziraj: A sledećeg trenutka je stiglo 18.000 evra na račun.

Adrian Morina: Ma šta je to 18.000 evra?!

Auljona Kadriu: A da vas uopšte nisu razvlačili.

Adrian Morina: Bilo je neverovatno. Kada sam došao ovde, upravo smo bili počeli rad na nekoliko projekata Narodnog pozorišta, za koje smo imali ugovore i za koje država kaže da u njima stoji da će isplatiti ljude tek kada se projekat završi. Neverovatno je odsustvo odgovornosti prema celokupnoj umetničkoj zajednici. Kada god dobijem priliku, pričam da odgovornost pripada nama, umetnicima, jer mi u NPK-a imamo mesečne prihode, koliki god da su, ali vam je žao ljudi koji 4, 5, 6 meseci nisu imali nikakve prihode. To je neverovatno i neprihvatljivo. Imamo oko 90% ljudi koji žive od projektnih ugovora i njih institucije ne upošljavaju, pa smo mi, sa moralnog aspekta, bili primorani da polovično radimo ilegalno da bismo ispunili ugovorne obaveze, da bismo završili rad. Održavali smo predstave, čak i sa zatvorenim premijerama, samo da bi ljudi dobili sredstva koja im je NPK obećalo. To nas je dodatno motivisalo da izvršimo pritisak na MKOS (Ministarstvo kulture, omladine i sporta) da bi oni otvorili kulturne ustanove. Prirodno je da vi, kao umetnik, kada ne radite svoj posao, onda se osećate beskorisnim, kao da ništa ne doprinosite, osećate se... A situacija je još gora kod nas, gde se čovek uvek beskorisno oseća, jer mu institucije nikada ne posvećuju pažnju.

Jeton Neziraj: Ali čak i kada vam poklanjaju pažnju, ni tada ne možete da se probijete... Ove institucije ne razumeju da smo mi umetnici, da smo stvorili nekakav ugled, da smo dali doprinos,

a sada na scenu stupa jedan trenutak, dramatična situacija, neobična situacija u kojoj vam je podrška neophodna. Sada se to primećuje i u javnom konkursu MKOS-a. Oni su imali otvoreni konkurs za pružanje podrške kulturnoj sceni i nezavisnim umetnicima. Međutim, tamo se navodi da korisnici pomoći moraju nešto novo da proizvedu, jer se boje da će država reći da daje pare ni za šta. Oni podržavaju umetnike kao da podržavaju inostrane umetnike. Gradite puteve i firme, gradite puteve kada imate novca, a istovremeno nemaju pojma da se prema umetnicima ponašaju kao prema utovarivačima koji moraju da rade, da su angažovani [Adrian: kao u fabrici], moraju da proizvedu nešto da bi zaslužili novac.

Adrian Morina: Da, otprilike. I ja sam ispratio situaciju oko otvorenog poziva i to mi je mnogo zasmetalo. Dobro je da su pronađena dodatna sredstva da se podrži nezavisna scena, ali su oni na papiru zahtevali... To je isto kao da nekome date staklenu baštu za paradajz i tražite im da proizvedu paradajz zimi [Jeton: tako je]. Ne možete da dobijete bespovratna sredstva jer, bez obzira na to što vam pomažemo, vi morate da nam donesete paradajz ili grožđe, ne znam. To su oni, manje-više, uradili, izuzev Opštine Priština. Za njihov otvoreni konkurs posebno sam se zainteresovao i video sam da je njihova aplikaciona forma mnogo jednostavnija. Oni su podelili sredstva mnogim umetnicima, a da ne bi morali da ih vrate, jer je isto to urađeno i sa drugim socijalnim kategorijama, pa čak i za penzionere, a to su s pravom učinili. Čak je bilo i povećanje, čak i za one koji su bili nezaposleni ili u izolaciji dok je trajala pandemija. Država im je dala dodatnu platu. Umetnici su jedina kategorija o kojoj se uopšte nije razmišljalo.

Jeton Neziraj: Adriane, da li da iskoristimo ovu priliku da zahtevamo dodatne plate, 13. platu?

Adrian Morina: Ja sam oduvek sindikalac u srcu, ovo je dobra prilika za 13. platu.

Auljona Kadriu: Slobodno tražite.

Jeton/Adrian: Iskoristićemo ovu priliku, pozivamo sve domaće i međunarodne institucije...

Adrian Morina: Dobra je prilika da sada počnemo i da očuvamo ovu tradiciju.

Jeton Neziraj: Hajde da očuvamo tradiciju isplate 13. plate i bonusa.

Adrian Morina: Sada ćemo iz trasta da dobijemo 13. platu.

Auljona Kadriu: Još je niste dobili?

Adrian Morina: Još nismo, čekamo.

Auljona Kadriu: Znali su da ste umetnici.

Jeton Neziraj: Čekamo. Pokušavam stalno.

Auljona Kadriu: Još nešto. Kada smo se probudili iz prolećnog sna, zanimljivo je da su i mediji spominjali pozorište. Ova tema je došla na dnevni red, jer nikada nije bila tema razgovora, a sve se to desilo upravo zato što su pozorišta organizovala predstave usred pandemije. Tada je spomenut i otvoreni konkurs Opštine Priština. Bio je to nekakav društveni haos kada imate u vidu da umetnost dobija pomoć u vreme kada sve odlazi dođavola. Teško je raditi u sistemu koji kulturu i umetnost smatra trećerazrednom kategorijom, ali je ipak konzumira, znate?

Adrian Morina: Oni se njome hrane svakoga dana. Tačno je. Sećam se kada su opštinski organi i Bufi bili napadnuti zato što on dobija 700 evra mesečno dok priča viceve iz kuće.

Jeton Neziraj: Zbija šale kod kuće. Neke šale je ispričao sa svog balkona.

Adrian Morina: Da bi se opravdao honorar.

Auljona Kadriu: Trebalo bi da dodamo kilometar asfalta.

Jeton Neziraj: Dobre i loše strane. Dobra strana u ovom lošem stanju jeste da ovde živimo na tako prirodan način, da očekujete od ljudi da nemaju svest da donesu ovakve zaključke, da vi, u stvari, radite sa umetnošću, da ljudi koji rade na umetničkim projektima predstavljaju bogatstvo. Primetili smo i razgovarali o prvom periodu pandemije kada je skoro sve bilo paralisano i jedini pristup kulturnim događajima bio je preko pozorišnih predstava. Mi smo videli kakva je potražnja vladala. Dakle, zamislite kada bi taj jednogodišnji period protekao bez ikakvih kulturnih dešavanja, ljudi nisu ni mogli da primete da postoji potreba. Ne planiram da zaustavljam sve ljude na ulici i da ih pitam: da li je ovom društvu potrebno pozorište? Devedeset posto bi odgovorilo da imamo druge probleme. Ipak, naša je dužnost da podignemo svest, ne da izađemo na ulice da bismo to ostvarili, nego da podignemo stepen senzibilnosti kroz naš rad, kroz aktivnosti, jer mi nije poznat drugi način kako bi naše društvo ili bilo koje drugo društvo moglo da se spasi.

Adrian Morina: Međutim, zanimljivo je to što ljudi, bez obzira na činjenicu da smo mi jedna mala zajednica, ljudi prate nas i situaciju u vezi sa našim zaradama i platama, jer je stvorena fama oko toga zbog čega je to dato umetnicima. Sećam se, kada smo štrajkovali, pre godinu i po ili dve godine, da bi se povećale plate umetnicima zaposlenim u kulturnim ustanovama, to nije neka prevelika brojka, možda 270-280. Svi su pričali o našem štrajku, čestitali nam, za isplate, za plate i za sve ostalo.

Jeton Neziraj: Ne diraj Albance u to.

Adrian Morina: Samo u to ne. Da budemo sasvim korektni, to je stvarno bio prvi put da smo se ujediniili kao zajednica. Čak i sami umetnici gledaju na to sa tačke gledišta javnosti u određenoj meri.

Jeton Neziraj: Plate nas ujedinjaju!

Adrian Morina: Plate nas ujedinjaju! Prema tome, uz slogan "Plate nas ujedinjaju", svi zajedno za 13. platu!

Auljona Kadriu: One nas ujedinjaju, ali su teški radni uslovi u pozorištu takođe veliki problem, zar ne?

Jeton Neziraj: Ja ću o tome, jer imam dosta toga da kažem. Pozorišna struktura je sasvim uništena. Kada kažem da je uništena, onda mislim na to da su ulaganja u proteklih 20 godina bila minimalna. Dakle, celokupne investicije u pozorišnu infrastrukturu usmerene su na stepenište ispred pozorišta, male drvene table u pozorištu i eventualno neke zvučnike i osvetljenje. To su vrlo male investicije i slični se iznosi ulažu i u druge teatre.

Istovremeno, većina prostorija i pozornica u teatru nalazi se u užasnom stanju. Dakle, pitanje bezbednosti nije rešeno, pozorišta nemaju grejanje, ili makar većina. Ako morate da održite predstavu negde i ako ste te sreće da imate struju u to vreme, onda morate da postavite električne grejalice unapred, da bi se vazduh zagrejao. Ako niste srećne ruke, onda morate da nastupate na hladnoći.

Narodno pozorište je pronašlo neko rešenje, dok druga pozorišta troše velike sume novca. Saznao sam da gnjilansko pozorište koristi gorivo za grejanje. Međutim, to podrazumeva da teatar mora da opredeli sredstva, pozorište plaća do 10.000 evra zbog duge zime, a postoje i brojni drugi troškovi, ali novac potiče iz programa teatra.

Dakle, u pitanju je naopaki sistem koji je postao još gori s godinama. Kao što je Adrian spomenuo, u prošle dve-tri godine nešto se dešava i pokreće, neka vrsta mobilizacije umetničke zajednice koja želi da sredi stvari, ali je bitno da država ulaže u infrastrukturu, da obezbedi uslove. Ne govorim o luksuzu, nego o normalnom funkcionisanju.

Adrian Morina: Mislim da je to banalno, ali smo prošle nedelje imali gostujuću predstavu u đakovičkom pozorištu. Premijeru smo održali tek pre nedelju-dve. Dok smo razgovarali sa predstavnicima tamošnjeg teatra, rekli su nam da ne mogu ponovo da budu domaćini novog izvođenja zato što nemaju grejanje i sobe. Kulturni centar "Asim Vokši" sa 800 mesta bio je suviše hladan za ekipu, reditelja, glumca. Nisu mogli da izvedu premijeru, pa sam ih ja zvao da dođu i da je ovde brzo organizuju. Kada su glumci došli, rekli su nam da imamo fenomenalne uslove, da je toplo, fenomenalno. Rekao sam im da se ne uzbuđuju previše, jer smo grejanje dobili tek ove godine.

Jeton Neziraj: Banalni problemi, ali...

Adrian Morina: Smatra se ko zna kakvim postignućem to što imamo centralno grejanje. Zamislite samo, i to 20 godina posle rata.

Jeton Neziraj: Samo da zaključim. Pre 3-4 godine sprovodili smo projekat u raznim domovima kulture i bibliotekama sa jednim Englezom, ako se dobro sećam. Svuda su imali probleme sa

sedištima, “evo još pet stolica, uzmite pet iz škole, pronađite ih negde...” Pitao je da li možemo da organizujemo kampanju na nacionalnom nivou, jedna stolica za jednu albansku guzicu, da bi svi imali mesto za sedenje. Problem je banalan. Uzmite jednu ovde, pronađite jednu onde, u čemu je problem?

Adrian Morina: Da li vidite da problem sa stolicama nije ograničen samo na skupštinu?

Jeton Neziraj: Egzistencijalni problem.

Auljona Kadriu: Sećam se da ste, pre igranja *Karla Maja*, objavili nešto na temu grejanja. Ja sam čak i bila pomalo tužno sarkastična. Rekla sam da je došlo vreme da izvadimo zimsku odeću, jer publika zna da će joj biti hladno kada ode u NPK. To se očekuje i mi smo to prihvatili. Postali smo pasivni u tom smislu...

Adrian Morina: Da, Narodno pozorište se najviše pominje zato što su ostali teatri donedavno bili nepostojeći. Narodno pozorište je oduvek bilo jedina adresa. Kada smo zimi odlazili u druge gradove, unapred su nam govorili da platimo 150 evra za gorivo. Dakle, ne samo što izvodite predstavu, organizujete je, već morate da platite za gorivo da bi vam dozvolili da nastupate u pozorištu.

Jeton Neziraj: U toplom pozorištu.

Auljona Kadriu: Manje teatre je lakše ugrejati radiatorima.

Adrian Morina: U Albaniji se jednom desilo da smo morali da igramo uz grejalicu, sa neonkama, igrali smo uz četiri grejalice...

Auljona Kadriu: Kako ih zovemo, *grialica* (sa albanskim akcentom).

Adrian Morina: Sa četiri dela, a kada su se svetla ugasila da bi se promenila scena, pozornica je bila sasvim crvena. Nije mogla da se promeni boja. Dakle, to je albanski problem, nije samo naš...

Jeton Neziraj: Svaki glumac koji je imao scenu pored grejalice, uživao je u njoj oko 10 minuta... monolog.

Adrian Morina: To je bio način da se čeličimo.

Auljona Kadriu: Čak i u *Karlu Maju*, Jetonovoj predstavi, gde i vi, Adriane, igrate, tamo spominjete da u nekom tamo pozorištu, ako zapališ cigaru, onda dolaze vatrogasci, ako pucaš iz pištolja, dolaze psiholozi.

Jeton Neziraj: Rekli ste to pogrešno. Adrianova predstava koju sam ja napisao.

Adrian Morina: Predstava Narodnog pozorišta, koju je Jeton napisao.

Auljona Kadriu: Semantika.

Jeton Neziraj: Adrianova predstava, glumčeva.

Auljona Kadriu: To je predstava vas dvojice, neka bude da je teatrova.

Adrian Morina: Kada već pričamo o bezbednosti, imali smo probleme skoro svake godine u Narodnom pozorištu. Pričaju da je tamo tekla reka, upravo u tom delu, od Dodone, koja je tekla, pa su je uništili i na njenom mestu izgradili Narodno pozorište...

Auljona Kadriu: Zato vas ne vole, jer ste prekrili reku...

Adrian Morina: Ne, kada bismo tamo imali reku, bilo bi sjajno. Zamislite takav ambijent. Pozorište okruženo rekom, isto kao u Makedoniji...

Auljona Kadriu: Zamislite da neko propadne...

Adrian Morina: Ne, stvar je u tome da voda uđe... i kažu da...

Auljona Kadriu: Pad u vodu je luksuz...

Adrian Morina: To nije ništa. Ako vas voda savlada, to je onda problem.

Jeton Neziraj: Zašto ne glumite kako treba? Zato što je voda ušla u nas...

Adrian Morina: Kažu da je 1982. godine vodena struja ubila nekoga u Narodnom pozorištu, ali su tada prikriji taj incident, jer je tada bio drugačiji sistem i nisu pravili preveliku frku od toga. Međutim, svake zime voda ulazi u teatar, dublja od jednog metra, a mi igramo na pozornici...

Auljona Kadriu: Nosite čizme.

Adrian Morina: Ugroženi smo. Naš sistem grejanja nije bio ni povezan na gradski. Jednu predstavu su otkazali glumci, jer je kanalizacija počela da smrdi. Nije bilo uslova za predstavu i prethodna uprava se svađala sa glumcima, jer skoro nikoga nije bilo briga za zdravlje radnika. Međutim, važno je da sistem počne da radi, da se predstave održavaju. Mi smo, kao sindikat, pozvali Kosovki institut za javno zdravlje u doba kada se nisu bavili pandemijom. Pozvali smo ih da dođu tamo. Oni su došli, analizirali situaciju i saopštili sledeće: "Vidite, nismo napisali da je stanje vrlo loše, jer bismo onda morali da ga sutra zatvorimo, a žalimo vas. Ne biste imali gde da nastupate, jer bismo ga zatvorili." Zamislite da je aparat za gašenje požara morao da se servisira svakih šest meseci. Oni u pozorištu bili su iz 2004. godine. Zamislite šta bi bilo sa pozorištem kada bi se desio i najmanji požar. Možda i ne bi bilo tako loše, jer bismo onda izgradili novo pozorište.

Jeton Neziraj: Oni koji kažu da Priština ima reku, oni su isti kao oni koji veruju da je Zemlja ravna ploča. To su neki vernici...

Auljona Kadriu: Da Deda Mraz postoji kako su praznici sve bliži...

Adrian Morina: Voda tamo ulazi. Ne znam da li je tekla reka, jer nisam iz Prištine, ali voda zauzima pozorište svake godine.

Jeton Neziraj: To je zbog kiše...

Auljona Kadriu: Adriane, spomenuli ste pozorište u Albaniji koje je uništeno, prostor Multimedijalnog centra je zatvoren. Da li možemo makar malo da okrivimo pandemiju za to?

Jeton Neziraj: U stvari, i da i ne. U slučaju Narodnog pozorišta u Tirani, pandemija je samo omogućila da se rušenje obavi na brži i tajnovitiji način. Ona je onemogućila fizičke proteste, iako su neki tamo održani. Dakle, oni su samo iskoristili težak trenutak da bi počinili to varvarsko delo.

S druge strane, u slučaju Multimedijalnog centra, mi smo bili svesni da je to bio prostor u privatnom vlasništvu. Vlasnik nas je naterao da svake godine plaćamo kiriju i upozoravao nas da planira da proda taj prostor, što je bilo njegovo legitimno pravo. Dakle, zbog takve situacije smo očekivali da će pregovori sa Opštinom Priština da dovedu do opredeljivanja alternativnog prostora. Dakle, ako to posmatrate sa tačke gledišta radnika u sferi kulture, nema nijedne kulturne ustanove koja ne veruje da ne zaslužuje kulturni prostor, čak i najmanji. Međutim, u slučaju Multimedijalnog centra, stvar je u važnosti teatra. Ne znam da li na Kosovu ili u regionu postoji organizacija koja je aktivnija od ovog centra. Recimo da smo ostvarili neke uspehe.

Dakle, započeli smo komunikaciju sa opštinskim organima, u saradnji sa Fondacijom 17 i organizacijom CHWB koja se bavi očuvanjem kulturne baštine. Pronašli smo prostor u blizini Kacalarta, polusrušeni objekat sa izvanrednom baštom, a u bašti su bile dve stare kuće. Kada smo tamo jednog dana otišli u posetu, jedva smo se popeli na drugi sprat. Sećam se Ajete i Nite iz ove fondacije. One su nam rekle da ćemo sa prozora videti izuzetan objekat koji moramo da pokušamo da očuvamo. Kada smo se popeli, izuzetan objekat od cigala i keramike bio je polusrušen, jer ga je perionica automobila u blizini uništila. Uznemirili smo se i direktno otišli u opštinu. Obavestili smo ih i tražili da dođu da vide rušenje objekta, ali su znali da je u blizini bilo i drugih objekata, pa se tako drugi objekat rušio. Međutim, onda smo prihvatili, nadali smo se da ćemo glavni, veći objekat da pretvorimo u prostor za nastupe, da ćemo očuvati taj i da ćemo ga koristiti. Potpisali smo memorandum na godinu dana, ali je sve ostalo mrtvo slovo na papiru. Oni su slikali, baš pred izbore. Ja sam osećala sram zbog svog učešća u tome, ali zbog samog pozorišta...

Adrian Morina: Naravno, pozorište košta...

Jeton Neziraj: Pozorište košta. Prihvatili smo tu žrtvu, ali se ništa nije desilo. Mi imamo provincijalni mentalitet prkosa. Zašto ova osoba? Zašto ona druga? Ne znam. Taj memorandum nije realizovan. Vremenom smo počeli da sarađujemo sa Teatrom Oda, pa smo rekli 'dobro, sada imamo prostor koji je u finansijskoj krizi'. Oda je očuvana već 20 godina i ona je primer prostora sa dobrim i lošim stranama, ali ipak postoji. Dakle, hajde da ga zajedno revitalizujemo i funkcionalizujemo.

Obnovljen je sukob između Teatra Oda i opštine, jer su i oni sami sugerisali da bi opština mogla da pokrije troškove kirije koja je bila ogromna za potrebe jedne kulturne organizacije, ali su to ostala neispunjena obećanja. Tu sam počeo da očajavam. Ne zato što sam verovao opštini ili gradonačelniku Špendu Ahmetiju. Već je to bio neki realan očaj, da nije moguće ili da je sasvim nemoguće da radimo i da održavamo normalne kulturne aktivnosti u ovoj državi. Sada se nalazimo u situaciji u kojoj se nalazimo, pandemija je. Kao neki tepih koji pokriva sramotu i nedostatke, čak i one u sferi kulture. Pandemija je prekrila sve probleme. Tačno je da se nalazimo u pandemiji i da čekamo. Ovo beskrajno čekanje liči na žicu koju možete da vučete u beskonačnost...

Auljona Kadriu: Sve dok ne pukne.

Adrian Morina: Sećam se šale iz jednog jugoslovenskog filma iz toga doba. Jedan lik je proklinjao državu koja gradi škole, a ima male zatvore. Bio sam zapanjen na putu ka Batlavi, jer sam video Duz. Mi kažemo dibidus, ali nikad nisam znao da postoji Duz. Duz je selo, zatvor Duz. Na putu ka Batlavi, na vrhu brda, zamislite taj veliki prostor, kao da je neki zamak, kao da je tamo izgrađeno neko kraljevstvo.

I tu sam se setio ideje o malom pozorištu, poput onog koji si ti tražio, onaj prostor. Malo pozorište. Taj ogroman prostor koji se protezao kilometrima, put je prolazio tuda. Teško da možete da zamislite kako je to sve izgledalo. Neverovatno. Rekao sam, 'kakva je ovo država, gradi sve ove zatvore, sva ova ulaganja, a nije u mogućnosti da u maloj opštini, sa simboličnim investicijama izgradi kulturni prostor, ono što je Multimedijalni centar predstavljao'. Ili galeriju, ili nešto slično tome. Međutim, izgleda da sve može da bude prioritet, ali ne i kultura. Osećamo se još gore kada znamo da je gradonačelnikov otac bio glumac, i makar... ipak, izgleda da je sindrom svih ovih umetnika sličan umetniku iz Albanije koji je uništio pozorište. Govorim o Ediju Rami.

Jeton Neziraj: Obojica pričaju da mnogo vole umetnost.

Adrian Morina: Obojica govore da mnogo vole umetnost, ali se čini da je umetnicima bilo gore kada su drugi umetnici na visokim pozicijama. To je slično strukturi ustanova kulture iz vremena kada je Valjton Bećiri bio ministar. Profesor Valjton Bećiri svakako nije dobar čovek. Nemam dilemu u tom pogledu. Mi imamo sve te brojne institucije svuda oko nas, ali vidimo da sami umetnici uništavaju kulturu.

Jeton Neziraj: Pa, ne umetnici, nego umetnici...

Adrian Morina: Mislim.

Jeton Neziraj: Neki što bi hteli da budu umetnici.

Adrian Morina: Jeste, oni što bi hteli da budu.

Auljona Kadriu: Što više pozorišta propadaju, to više ovo...

Adrian Morina: Sada gradimo zatvore i van granica Kosova.

Auljona Kadriu: Kada bismo imali kulturni prostor koji bismo mogli da posećujemo i da možemo da mu pristupimo, onda možda...

Adrian Morina: Tu bi bilo i dosta ljudi.

Auljona Kadriu: Da ne idemo u tom smeru... jedan Multimedijalni centar manje. Jedan prostor manje. Šta to konkretno znači? Možda ne bih htela da započnemo diskusiju na ovu temu, ali ne mogu da vas ne pitam za mlade glumce koji bi hteli da izvode predstave, ali nemaju pristup Narodnom pozorištu. Gde oni mogu da dobiju podršku, ako već imamo tako malo pozorišta, malo pozornica, gde bi oni mogli...?

Adrian Morina: Ne, ako to tako budemo analizirali, onda bi trebalo da Fakultet umetnosti zatvorimo na sledećih 20 godina. Jer, broj studenata koji završavaju Fakultet umetnosti, ogroman broj... Ne mogu mnogo o tome da pričam, jer nemam dovoljno podataka o tome da li su te brojke u srazmeri sa opštom populacijom i potrebama tržišta. Ipak, ako analiziramo tržište i njegove potrebe, smatram da bi Fakultet umetnosti trebalo da bude zatvoren sledećih 20 godina, jer je broj umetnika ogroman. Oni nemaju gde da rade, gde da egzistiraju.

Auljona Kadriu: Možda je bolje da se grade pozorišta...

Adrian Morina: Naravno. Možda bi bilo bolje da se zatvori fakultet i da se otvori 20 novih teatarata, a onda se pozovu ljudi. S druge strane, sasvim je nemoralno da uništite nečiji san. Da im kažete da vam je žao što nemaju gde da rade, jer ne postoje pozorišta u kojima bi bili angažovani, ili da ne treba da postanu glumci ili slikari, jer nemamo galerije.

Ali to je kapitalizam. Takvo je društvo, i ne samo naše. Neko uspe sebe da pronađe na tržištu, ali bi zajednica umetnika trebalo da izvrši veći pritisak na institucije da bi se kreiralo što više prilika, kao i prostorija i sredstva, i svega ostalog. Ipak, ja se nadam da ćemo sledeće godine imati veći budžet za kulturu. Nadamo se da će sa devet miliona u Ministarstvu kulture situacija da se popravi.

Jeton Neziraj: Drugi problem se odnosi na to što je kulturna scena sasvim podeljena na deliće i rasparčana. Umetnici ne deluju kao jedinstvena grupa sa jedinstvenim stavom. Jedva smo

uspeli da se okupimo oko zajedničkih ciljeva. Hteo sam još nešto da dodam na ono što ste ranije pitali. Mi se uglavnom vrtimo oko Prištine, a Priština nije isto što i celo Kosovo. Jeste, ali to nije cela slika. Hajde da uzmemo neku manju opštinu kao primer. Kakve prilike ima mlada osoba koja je završila osnovnu školu ili koja pohađa osnovnu školu, ili pak srednju? Kakve prilike i šanse? Ta osoba odlazi u školu, jer oseća neku obavezu i nema nikakvu volju za time. A džamija je blizu. Nema biblioteku, ali i da je ima, naslovi su... recimo samo da nije osvežena novim izdanjima i da kulturni centar ne postoji, nema pozorišnih predstava. Ta osoba nema priliku da otputuje u drugo mesto, ako već živi u provinciji, nego ima samo dve opcije: školu i veru, ako se za to interesuje. Ima priliku da se obrazuje i da uči, ali neki se okrenu drugoj opciji. Onda možemo da pričamo o radikalizmu i o porastu kriminaliteta. To je normalno, jer se nije ulagalo. Ako niste napravili neki prostor u kom ljudi mogu da stiču nova iskustva, onda su ovo posledice onoga što je u društvu kreirano.

Adrian Morina: Jeton sada priča o tome šta je u ponudi. Oni imaju pravo da grade zatvore, da nas zaplaše. Ili ćete ići u zatvor ili školu. Izaberite šta ćete. To je državna strategija.

Jeton Neziraj: Za nekoga ko voli da čita, zatvor je fantastična stvar. Da li ste videli sve one bivše zatvorenike koji su odslužili kaznu?

Adrian Morina: Svi su završili master studije...

Auljona Kadriu: Međutim, među umetnicima je razvijena jaka solidarnost. Možda zato što smo imali više problema i nismo imali kome da se obratimo.

Adrian Morina: Ako bismo pričali o nečemu pozitivnom, sada više govorim o pozorištu, mogu da kažem da nas je pandemija ujedinila u delovanju. Ojačala nas je potreba da zajednički radimo. Počecu od kalendara sa kulturnim dešavanjima. Kada smo počeli, počeli smo od NPK-a i onda smo obuhvatili i druga pozorišta. Tada smo videli da produkcija, kakva god da je, ima moć da nešto ponudi narodu.

Takođe, kada govorimo o mobilizaciji za potrebe reotvaranja teataru i peticiji koju je pokrenuo Multimedijalni centar, a koju su svi potpisali... mi smo nastavili saradnju sa NPK-om i drugim pozorištima u ostalim gradovima preko radionice na temu pisanja dramskih dela na albanskom. Uskoro ćemo publikovati sedam novih drama. Dakle, utabana je staza za buduću saradnju, koje dosad nije bilo i nadam se da se na tome neće stati. Jer, čim se jednom razdvojimo, čim svako krene svojim putem... nadam se da će ova pandemija da ujedini pozorišnu zajednicu i da smo videli koliko smo jaki, čak i kada se suprotstavljamo institucijama.

Jeton Neziraj: Ponekad nije mnogo toga potrebno. Nije potrebna vojska da bi se nešto promenilo, već je neophodno nekoliko ljudi koji imaju iste stavove i vizije. I to nema samo veze sa pandemijom iz 2020, već se i u protekle dve-tri godine kuva neki pozitivan pokret. Čak i sa slučajem u Gnjilanu... ali i u Uroševcu, neka vrsta tradicije... ljudi se i dalje interesuju za politiku pozorišta. Bez obzira na to što su se gradonačelnici promenili, za pozorište je godinama vladalo interesovanje zbog njegovog uspeha. U tom pogledu, prosto su potrebni neki normalni ljudi koji

ne vide samo svoje interese, da vide i interese institucija koje predstavljaju i da gledaju na duže staze. Mislim da ne postoje nerešivi problemi. Situacija u pozorištu je trenutno razočaravajuća, ali često moramo da se osvrnemo i vidimo da može da bude još gore. Na primer, kada vidite pozorišnu scenu u Albaniji, onda shvatite da je ona dva nivoa ispod ove na Kosovu.

Adrian Morina: U stvari, oni uopšte nemaju pozorište.

Jeton Neziraj: Oni ga ni nemaju. Crni humor.

Adrian Morina: Postoji šansa da će i nas da upropaste. Bolje da se ne družimo s njima.

Auljona Kadriu: Da završavamo razgovor sa ovime što ste rekli o pozorištu; da su ga u Albaniji zatvorili. Nadam se da ga ovde neće zatvoriti. Možda je ovo kliše, kada je u pitanju NPK-ov pravac u predstojećim godinama, jer smo počeli sa distopijom. Ne kažem da treba da se okrenemo utopiji, jer vidimo da postoji šansa da ostanemo bez pozorišta. Možda da pričamo o tome u kom se pravcu pozorište kreće, možda i da li je 2020. i sve što se izdešavalo nekako promenilo pozorište, način na koji doživljavamo umetnost i kako shvatamo uticaj umetnosti na društvo.

Adrian Morina: Čak i da deluje utopijski, verujem u moć pozorišta i ne verujem da će ono da promeni svoj oblik. Ovako će uvek izgledati. Možda grešim, možda će sledeće godine... I dalje smatram da će pozorište imati isti format, uvek klasični format, uvek uživo, uvek moćno. Narodno pozorište, to jest gde će Narodno pozorište biti ubuduće... mislim da bi daleko doguralo kada bi neki ljudi sa vizijom došli, jer su otvorene pozicije za menadžere i za umetničkog direktora. Nažalost, iz dosadašnjeg iskustva, tek mali broj onih za koje verujemo da bi dobro vodili ustanove uspe da se približi teatru, ne samo teatru, nego uopšteno. Zbog iskustava koje smo imali, sa upravnim odborima i politikom. Sve to, s druge strane, podrška i ostalo jeste forma birokratije, pravno izgrađena stupidnost, gde ljudi koji rukovode institucijama nailaze na rampu i prestaju da rade u mnogim drugim institucijama, gubeći pravo na rad. Dakle, često se dešava da osobe koje imaju snagu da unaprede pozorište ipak ne dođu, ni ne priđu institucijama.

Nadam se da će ovaj put... kao prvo, vrlo će se brzo zatvoriti, jer radimo bez direktora već godinu i po. Zamislite kako izgleda institucija koja godinu i po dana nema direktora. [Jeton: U stvari, to mi se baš sviđa]. Ona radi, ali se nadam da će neki pravi ljudi doći, oni koji vole pozorište i imaju viziju za njega, a da mi, kao glumci, budemo tamo i da nam jedino ostane da radimo uz volju i želju koju imamo, da realizujemo što više dobrih projekata. Bilo kako bilo, nisam optimističan da ćemo se uskoro vratiti u normalu i da ćemo se uskoro vratiti dobrim predstavama i dobrom produkciji.

Jeton Neziraj: Adri, zato smo mi prijatelji. Skoro da si izgovorio sve reči koje ja stalno ponavljam kada me isto to pitaju. Mislim da pozorište ne bi trebalo da se pretvori u bilo koju drugu varijantu ili format, pa ni digitalnu, jer onda možemo da ga nazovemo drugim imenom, ali ne pozorištem. Dakle, čak i test koji smo sproveli ove godine, sa svim ovim eksperimentima,

onlajn predstavama, sve to je trebalo da nas podseti na pravo pozorište, premda je to senka pozorišta, ali ne i samo pozorište. U tom smislu, nisam počeo da razmišljam o alternativama, nisam rekao da ćemo da realizujemo nešto drugo u slučaju da se pandemija nastavi.

Ne, ja ne želim da razmišljam o tome. Ne bih prihvatio da učestvujem u nečemu što prevazilazi granice žive komunikacije, pozorište sa živom publikom i živim glumcima uživo. U tom smislu, svi se nadamo da se pandemija neće nastaviti. Ako se ipak nastavi, trebalo bi pronaći alternative u tom formatu, ali da učestvuju publika i glumci, a ne neke druge opcije.

Poznato mi je da postoje organizacije, postoje pozorišta u Evropi koja su počela da prave planove, da sanjaju o digitalnim formama, pa mi možda dođemo kao konzervativci u tom pogledu. Mi smo konzervativni, jer verujemo u dvehiljadugodišnju moć pozorišta. Svaki pokušaj da se ovaj format napusti, to se ne može nazvati radom, može se nazvati angažmanom, umetničkim proizvodom, ali ne bismo to baš mogli da nazovemo pozorištem.

Auljona Kadriu: Ovde ćemo da završimo. Hvala vam, Jetone i Adriane. Bilo mi je veliko zadovoljstvo da naučim mnogo toga o pozorištu od vas, jer se o njemu retko priča. Nadam se da ćemo se uskoro ponovo sresti.

Jeton Neziraj: Drago mi je da sam vas video da hvatate beleške. Nadam se da će vam pomoći. Ipak, sad nisam siguran da li je poslednja misao bila optimistična. Dakle, činjenica da ne prihvatamo da odustanemo od pravog pozorišta jeste optimistična.

Adrian Morina: Ne, ne, svakako. I ja sam to tako razumeo. Čak sam očekivao da ćeš reći da odlaziš sa Kosova ako se pandemija ne završi...